

Romska rådets årliga rapport 2023

**Malmö stads råd för den
nationella minoriteten romer**

**Upprättad: 2023
Ansvarig: Mujo Halilovic**

Malmö stad

Innehållsförteckning

Malmö stads arbete med romsk inkludering	3
Aktiviteter för romsk inkludering 2023.....	7
Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö 2023 – 2025	10

Malmö stads arbete med romsk inkludering

Den första noteringen om romer i Sverige finns i Stockholms stads tänkebok år 1512. Sedan dess har svenska staten under flera århundraden på olika sätt utsatt den romska minoriteten för övergrepp och kränkningar, bland annat i form av rasbiologisk forskning, kollektiva tvångsflyttningar, tvångssteriliseringar och tvångsomhändertaganden av barn. Detta har förekommit långt in på 1900-talet och har fått konsekvenser för både romer och icke-romer på individuell, strukturell och diskursiv nivå. Svenska staten erkände år 1999 romer som en av de fem nationella minoriteterna, vilket även innebär ett erkännande av grupper som osynliggjorts och förtryckts genom historien. Erkännandet och skyddet av de nationella minoriteterna är en del av Sveriges arbete med att leva upp till de mänskliga rättigheterna och riksdagens erkännande av de nationella minoriteterna innebär avståndstagande från tidigare assimileringspolitik. De nationella minoriteterna har befolkat Sverige under lång tid och de utgör en levande del av det svenska samhället och vårt gemensamma kulturarv (reg.prop.2008/09:158).

Sammanfattning

Malmö stads råd för den nationella minoriteten romer, tillsammans med IRIS-skolans och RIKC:s arbete placeras in i det minoritetspolitiska arbete som sker som svar på lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och åtaganden härledda därifrån. Genom detta arbete som sker på flera nivåer – individuell, strukturell och diskursiv – verkar staden gemensamt för att förverkliga de rättigheter och områden som lagen om nationella minoriteter föreskriver.

Sedan år 2016 finns en handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö, en reviderad handlingsplan antogs för perioden 2023-2025 av kommunstyrelsen i maj 2023.

Från och med 2023 håller staden regelbundna öppna samråd med den romska minoriteten, ytterligare ett nytt steg i arbetet togs under året då Malmö stad i samverkan med Malmö universitet påbörjade en studie om antiziganism och förutsättningar för romskt liv i staden. Utifrån dess resultat och rekommendationer kan staden få en tydlig och enhetlig riktning i arbetet.

Romska rådets minnesstund i samband med Förintelsens minnesdag belyste bristen på erkännande av Förintelsen av romer, och röster från både yngre och äldre romer lyftes i programmet. Rådets årliga konferens i december var

välbesökt och behandlade teman utifrån studien om *Antiziganism och förutsättningar för romskt liv i Malmö*. Intresset för dessa årliga arrangemang växer för varje år, fler yrkeskategorier från staden och en bred representation av kommunala politiker deltar. Tillsammans med representanter från andra kommuner, myndigheter, civilsamhälle och akademien fyller konferensen en viktig funktion nationellt kring romers mänskliga rättigheter - med Malmö i spetsen. Det sker en förflyttning avseende såväl innehåll i arrangemangen som bland de som deltar. Under 2023 har staden även deltagit i ett internationellt utbyte och konferens i Tjeckien gällande rätten till utbildning för romer och även tillvägagångssätt för att bevara minnen och historier från Förintelsen.

Det finns utmaningar i arbetet med romsk inkludering. Även om det skett förflyttningar i frågan är det fortfarande inte helt förankrat inom rådande struktur och det går långsamt att etablera generell grundläggande kunskap bland stadens chefer och medarbetare. Ytterligare en central utmaning är att många romer upplever otrygghet med att vara öppna med sin identitet på jobbet, även inom Malmö stads verksamheter. Utöver bristande arbetsmiljö för enskilda medarbetare, resulterar detta i att språklig kompetens inte kan tillvaratas kopplat till kommunens skyldigheter till den nationella minoriteten romer.

En förutsättning för det fortsatta arbetet med att implementera såväl lagen, och regeringens strategi som Malmö stads policy och handlingsplan för den romska minoriteten är att säkerställa arbetets långsiktighet och kontinuitet. Ytterligare en förutsättning är att genom insatser som leder till ökad social rättvisa och erkännande - som adresserar allas dignitet - förebygga och motverka antiziganism och andra former av rasism, vilket kommunen genom IRIS-skolan, RIKC och Malmö stads romska råd tar institutionellt och holistiskt ansvar för. Detta arbete handlar således även om att förebygga polariseringar i samhället och stärka den sociala sammanhållningen i staden.

Malmö stads råd för den nationella minoriteten romer

Malmö stads råd för den nationella minoriteten romer är primärt ett dialogforum vad avser övergripande frågor som berör den romska befolkningens livsvillkor inom Malmö stad. Rådet kan få vissa uppdrag delegerade till sig från kommunstyrelsen. Rådet är organisatoriskt knutet till kommunstyrelsen och rådets möten samordnas av RIKC.

Rådet inledde en ny mandatperiod 2023. I enlighet med reglementet utsåg kommunstyrelsen ordförande och politiska ledamöter från respektive parti, RIKC samordnade romska föreningars val av ledamöter och vice ordförande.

En bred utlysning och information om möjlighet att ingå i rådet riktad till samtliga romska föreningar i Malmö gjordes. Sju föreningar anmälde sitt intresse och nominerade en ledamot och en ersättare som samtliga fick en plats i rådet.

Ledamöter och ersättare i romska rådet 2023

Ledamöter	Ersättare
Amani Loubani (S) <i>ordf.</i> Nicola Rabi <i>andre vice ordf.</i> (M) Emma-Lina Johansson (V) Surra Al Sakban (MP) Emma Bjarnevik (L) Anton Sauer (C)	Anders Nilsson (S) Danica Srnic (M) Marek Lakatos (V) Julius Lindeberg (Mp) Agnes Svenning (L) Hedvig Listrup (C)
Djura Ivanov <i>vice ordf.</i> Henrietta Dömöter Janos Rodjikov Juraj Daniel Istvan Karika Hajnalka Forslinger Sandor Vajda	Claudia Nikolic Gyözö Vajda Selma Imanovic Jan Daniel Tomas Sztojka Diana Kiraly Katalin Malm

IRIS-skolan

I Malmö finns sedan 25 år tillbaka IRIS-skolan, en vuxenutbildning särskilt riktad till den romska minoriteten. Skolan är en viktig instans för att tillgodose minoritetens rätt till utbildning, bygga upp tillit mellan minoriteten och skolväsendet och reparera enskildas negativa erfarenheter av skolan. IRIS-skolan är en mindre verksamhet med 60 helårsplatser vilket ger möjligheter till individuellt stöd och täta uppföljningar under studietiden. Skolan har utarbetat en relationell pedagogik där lärarens och elevens relation står som en viktig grundsten för lärandet. Förutom lärare finns det personal på skolan som talar romani chib och har god interkulturell kompetens. Otrygghet och dåligt självförtroende upplevs av många som hinder för fortsatt utbildning.

Majoriteten av skolans elever är 20-29 år, de senaste åren har skolan sett en ökning av kvinnliga studerande. Idag läser ca 80 procent av skolans elever grundläggande kurser. De flesta är födda i Sverige men har misslyckats med sin grundskola. Varje termin går mellan 5 och 10 personer vidare till studier på

gymnasial nivå. Den absoluta majoriteten av eleverna som studerar Sfi har mycket kort eller ingen tidigare skolbakgrund.

Under IRIS-skolans tid i Malmö stads regi har betygsresultaten utvecklats positivt, 2012 var betygsresultaten 15% och 2013 31%. Därefter ökade betygsresultaten stadigt fram till 2016 då betygsresultaten var 65%. Därefter har resultaten planats ut till jämn nivå på ett snitt på 60-65%.

RIKC – Romskt informations- och kunskapscenter

Malmö stad har sedan år 2009 en verksamhet som arbetar kommunövergripande med att öka romsk inkludering och delaktighet i samhället, RIKC. Centret samordnar arbetet med frågor som rör den romska minoriteten i staden vilket inkluderar den kommunövergripande handlingsplanen för den nationella minoriteten romer, öppna samråd samt administration av romska rådet. Centrets organisatoriska tillhörighet sedan 2019 är stadsarkivet, kulturförvaltningen. RIKC arbetar på flera nivåer - individuellt, strukturellt och diskursivt. På centrets medborgarkontor erbjuds stöd och hjälp till individer på romani chib och samhällsvägledare agerar även resurspersoner i möte mellan familj/individ och myndighetsutövare. I snitt hanterar medborgarkontoret 2500 – 3000 ärenden årligen.

Aktiviteter för romsk inkludering 2023

Förintelsens minnesdag 27 januari

Med anledning av Förintelsens minnesdag den 27 januari anordnade romska rådet sin årliga minnesstund med fokus på Förintelsen av romer. Temat för minnesstunden 2023 var *Förintelsen av romer – och osynliggörandet av densamma*. Minnesstunden inleddes med romsk musik som följdes av välkomsttal av romska rådets ordförande och en av rådets romska ledamöter. Programmet innehöll föredrag om bristen på erkännande av Förintelsen av romer samt romska vittnesmål och berättelser. Den romsk-brittiske författaren Janna Elliot höll ett tal om flickan Settela Steinbachs öde under andra världskriget och Malmö konsthallschef föreläste om författaren och konstnären Ceija Stojkas liv, konst och kamp. Cirka 100 personer deltog som åhörare.

Årlig konferens romska rådet

Den 1 december höll Malmö stads romska råd i sin årliga konferens som utgick från den studie som RIKC och Malmö universitet genomför utifrån statsbidrag från Länsstyrelsen Stockholm för romsk inkludering - *Antiziganism och förutsättningar för romskt liv i Malmö*. Intresset för konferensen var stort, ca 200 personer deltog. Bland dessa var tjänstepersoner och politiker från flera kommuner och myndigheter, civilsamhällesaktörer, forskare och journalister.

Dagen inleddes med tal av romska rådets ordförande och vice ordförande och efterföljdes av en presentation av den pågående studiens preliminära resultat, teman och rekommendationer. Utifrån dessa teman gavs två fördjupande föreläsningar om rasism som teknologi samt generationstrauma och minoritetsstress. Två panelsamtal följde föreläsningarna, dessa tog utgångspunkt i studiens preliminära resultat och rekommendationer. I det första panelsamtalet medverkade olika röster från Malmö och i det andra politiker från staden. Konferensen fick god respons från deltagarna.

Internationell konferens i Brno, Tjeckien

I oktober deltog Malmö stad med representanter från romska rådet, RIKC och IRIS-skolan i en internationell konferens i Brno, Tjeckien. Temat för konferensen var *Roma in Europe – exchange of Czech and Swedish experiences and practices in accessing (higher) education and cultural life*. Den genomfördes i samverkan med Aurora Alliance Palacky University Olomouc och Museum of Romani Culture i Brno. Syftet var att samla experter inom romsk inkludering och romska rättighetsfrågor för samtal och utbyte kring romska livsvillkor, utbildning och erkännande av Förintelsen av romer i Sverige och Tjeckien.

Förhoppningen är att samverkan utvecklas och potentiellt inkluderar fler akademiker, lärare och beslutsfattare.

Romska rådets sammanträden

Under året har rådet sammanträtt vid tre tillfällen, två av dessa tillfällen har även inkluderat utbildning för rådets ledamöter i enlighet med romska rådets reglemente. De teman som berörts under utbildningsinsatsen är nationell minoritetslagstiftning, regeringens samordnade och långsiktiga strategi för romsk inkludering 2012-2032, kommunal struktur och organisation samt Europeiska ramkonventionen om skydd av nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Vid årets första sammanträde utsågs tre romska ledamöter till arbetsutskottet, samt en vice ordförande. Rådet diskuterade även teman och arbetsområden för den kommande mandatperioden, dessa följer nedan:

- Diskriminering
- Arbetsmarknad
- Utbildning (grundskola, gymnasium och högskola)
- Malmös romska bibliotek och andra kulturfrågor
- Språk och modersmålsundervisning
- Socialtjänsten och särskilt fokus på barn
- Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö
- Hälsa/folkhälsa bland romer

Två återkommande teman som har följts och lyfts av rådet under året är arbetet med det romska biblioteket på kulturförvaltningen samt revidering av *Policy avseende Malmö stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter*. Dessa frågor fortlöper under 2024.

Rådet har fått dragningar från tre olika förvaltningar – grundskoleförvaltningen, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen samt kulturförvaltningen. Grundskoleförvaltningen gav en generell dragning om förvaltningens övergripande arbete och förhållningssätt samt modersmålsundervisning. Även enhetschefen för Pedagogisk inspiration föredrog om deras arbete med att kompetensutveckla skolpersonal samt utveckla material för undervisning. Dragningen från gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen fokuserade på ett nämndinitiativ som berörde IRIS-skolan och stadsarkivarien från kulturförvaltningen informerade om historiska minneskyltar och möjligheten att lyfta fram platser i staden som har historisk koppling till den romska minoriteten.

Flera av rådets ledamöter och rådets ordförande deltog i uppmärksammandet av IRIS-skolans 25-årsjubileum, romska rådets årliga konferens samt rådets minnesstund i samband med Förintelsens minnesdag.

Öppet samråd

I februari 2023 antog Kommunfullmäktige ett reviderat reglemente för Malmö stads råd för den nationella minoriteten romer, i den tillhörande tjänsteskrivelsen fastställs att staden ska hålla öppna samråd med den romska minoriteten. Det första öppna samrådet hölls i oktober 2023 på stadshuset. 15 personer deltog tillsammans med tjänstepersoner från Biblioteken i Malmö, socialtjänsten och RIKC. Utöver frågor till ansvariga för det romska biblioteket och socialtjänsten lyftes flera teman av minoriteten. Dessa teman, för såväl innehåll som arbetsformer, kommer utgöra utgångspunkt för kommande öppna samråd.

Romska biblioteket

Under våren 2023 invigdes det romska biblioteket i Malmö, staden har även fått i uppdrag av Kungliga biblioteket att vara nationellt resursbibliotek för romani chib. Arbete med biblioteket är under uppbyggnad, vilket omfattar såväl inköp av böcker och material som arbetsformer för inflytande och delaktighet för minoriteten.

Studie om antiziganism och förutsättningar för romskt liv i Malmö

Utifrån romska rådets rekommendation och förslag ansökte Malmö stad om statsbidrag från Länsstyrelsen Stockholm för att genomföra en studie om antiziganism och förutsättningar för romskt liv i Malmö. Rådets rekommendation utgick från de studier som genomförts avseende den judiska minoritetens livsvillkor i staden. Ansökan beviljades av länsstyrelsen och arbetet påbörjades den 1 april 2023 och kommer avslutas i början av 2024.

Underlaget för studien har utgjorts av semistrukturerade intervjuer som genomförts med 28 romska Malmöbor och 10 tjänstepersoner. Studiens övergripande syfte är att få en djupare förståelse för vilka möjligheter och hinder som romska Malmöbor upplever i staden och i samhället i stort. Den ska utgöra ett underlag för kommunens arbete med att implementera och leva upp till nationell minoritetslagstiftning avseende den romska minoriteten. Studien syftar även till att låta romska Malmöbor komma till tals gällande sina upplevelser och synliggöra erfarenheter av att tillhöra den romska minoriteten i staden.

Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö 2023 – 2025

Kommunfullmäktige i Malmö stad beslutade i maj 2014 att ge dåvarande Sociala resursnämnden, genom RIKC, ansvar för framtagande, uppföljning och rapportering av *Handlingsplan för den nationella minoriteten romer* utifrån *Policy avseende Malmö stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter*. Handlingsplan för den romska minoriteten har löpt mellan åren 2016-2019 och 2020-2022. Från och med år 2020 omfattar planen stadens samtliga 14 förvaltningar. En reviderad plan för perioden 2023 – 2025 antogs av kommunstyrelsen i maj. Centret har sedan 2016 verkat för att arbetet med handlingsplanen ska upplevas förankrat och relevant inom samtliga förvaltningar. Av denna anledning har respektive förvaltning ombetts att utse en kontaktperson för handlingsplanen för att underlätta kommunikation och utveckla insatser utifrån behov och förutsättningar.

2023 har till en början präglats av revideringsarbete samt att förankra den nya planen och säkerställa att alla förvaltningar är uppdaterade genom respektive kontaktperson. Via förvaltningarnas kontaktpersoner har RIKC efterfrågat inbjudan till dragning för nämnder och ledningsgrupper, ett prioriterat område i planen under 2024.

Arbetet med handlingsplanen blir mer systematiskt och förankrat för varje år som planen fortlöper. Förkunskapen bland förtroendevalda, ledningsgrupper och medarbetare växer långsamt. Vissa förvaltningar och nämnder har ett mer utvecklat arbete än andra och det finns behov av att fler nämnder och ledningsgrupper bjuder in till dragningar för att planen ska förankras i samtliga förvaltningar. Det är svårare att nå ut till vissa förvaltningar av olika skäl, RIKC arbetar därför med varierade former och konstellationer för att etablera arbetet brett och för att utveckla goda exempel att ta avstamp i. Implementering av planen är i behov av stabilitet, kunskapsförmedling och kontinuitet. Genom bred kompetensutveckling, som även inkluderar HR- och kommunikationsansvariga, kan detta behov bemötas.

Insatser har genomförts för att stärka kompetensen bland Malmö stads medarbetare, ledare och förtroendevalda samt för att utveckla samverkan. En sammanfattande redogörelse följer nedan:

- En politisk nämnd (miljönämnden) har fått dragning om handlingsplanen, minoritetslagstiftningen och stadens arbete med romsk inkludering. Ytterligare två nämnder (hälsa- vård och

omsorgsnämnden och fritidsnämnden) har boklat in dragningar för 2024.

- Avseende ledningsgrupper höll RIKC en halvdagsutbildning för biträdande rektorer och förste förskolelärare inom förskoleförvaltningens utbildningsområde B. En dragning för fritidsförvaltningens ledningsgrupp är inbokad under 2024.
- Föreläsningar för medarbetare i staden har bl.a. hållits för socialsekreterare, arbetsmarknadssekreterare och musiklärare. Samverkan och utbyte med kontaktcenter (serviceförvaltningen) samt Ung Malmö och KAA som riktar sig till unga mellan 16-29 år (arbetsmarknads- och socialförvaltningen), har utvecklats under året.
- I samverkan med stadskontoret och Pedagogisk inspiration, har en utbildningsdag riktad till personal inom förskola, grundskola och gymnasiet arrangerats. Ungefär 50 personer deltog vid detta utbildningstillfälle. Av de anmälda var över hälften från förskola, ett tiotal från modersmålsenheten och resterande från grundskolan. Flera lyfter fram i sina utvärderingar att dagen gett ökad kunskap, medvetenhet och verktyg för undervisning kring nationella minoriteter.
- RIKC har under 2023 fortsatt sin samverkan med Malmö Latinskola och fokus på interkulturell didaktik. Centret deltog under vårterminen i historiektioner för en gymnasieklass, och höll en lektion med fokus på romsksvensk historia och centrets arbetssätt. Majoriteten av eleverna uppgav att föreläsningen och lektionens upplägg varit givande och gett dem ökad förståelse för romsksvensk historia samt begreppen historiemedvetenhet och historiebruk.
- Internationella romska dagen 8 april uppmärksammades via sociala medier och Malmö stads intranät Komin. Den officiella minnesdagen för Förintelsen av romer den 2 augusti uppmärksammades även den via social media.
- RIKC har haft avstämning och planering med kontaktpersoner från följande förvaltningar: arbetsmarknads- och socialförvaltningen, fritidsförvaltningen, funktionsstödsförvaltningen, förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, hälsa- vård och omsorgsförvaltningen, kulturförvaltningen, miljöförvaltningen och stadskontoret. Övriga förvaltningar har varit svåra att nå.